

Závěrečná cvičení v Pojizerském kraji v roce 1927.

Ú v o d.

Závěrečná cvičení, konaná v roce 1927 a založená na zásadě postavit velitele do situace úplně neznámé a přenechat jim plnou možnost vlastními prostředky tuto situaci zjistiti a podle došlých zpráv se rozhodnouti, byla pro všechny složky vyšších taktických jednotek velmi poučná a je naší povinností těžiti co nejvíce z těchto cvičení do budoucna.

Střetnutí červené a modré divise v severních Čechách, před nímž předcházela boj krycích jednotek na řece Jizeře, bylo oběma soupeři provedeno s takovým zájmem a svědomitostí, že se celý průběh cvičení konečně velmi přibližoval situaci skutečné, což pro mnohé účastníky bylo jistou „válečnou zkušeností“, zvláště pro náš velitelský dorost, který se nezúčastnil světové války 1914—1918.

Úkolem každého důstojníka bez ohledu na to, jaké postavení by zaujímal, jest, aby vkládal do svých intelektuálních elaborátů všechny zkušenosti jak mírové, tak i válečné, maje na paměti, že praktická zkušenost je druhou ještě větší školou než spousta škol odborných, ježto prakse je vždy tím krkem, který jediný dovede otáčeti hlavou v různých směrech, hlavou přeplněnou různými teoretickými znalostmi a předpoklady.

Poznamenati si průběh jednotlivých cvičení, jednotlivé místní operace, mající jistý vliv na vývoj celkového boje, úspěchu nebo neúspěchu, podložiti je náčrtu a doplniti je potom svým osobním posudkem a kritikou není zvlášť těžká úloha. Každý důstojník by měl věnovati tomu po cvičeních alespoň několik hodin, aby sbírání mírových zkušeností pro příští válku nezůstalo na mrtvém bodě.

Málo je takových individualit, které si tyto zkušenosti dovedou uložit a srovnati v své hlavě i bez manuskriptů, která v čas potřeby vydá ze sebe vše nejlepší a nejpraktičtější. — Musíme počítati vždy s masou prostředních individuálních kvalit, která potřebuje hodně a neustále pracovati, aby mohla v dobách historických, jakými jsou především války, alespoň to nejmenší ze sebe vydati. Nyní již nepostačí školní, povrchní znalosti několika základních tažení XIX. a začátku XX. století, je nutno je neustále analysovat i srovnávat s dobou přítomnou, s pokroky a zkušenostmi mírovými a s tužkou v ruce se všemi nejn nutnějšími pomůckami studovati je znovu a znovu, aby mozek nabyl určité myšlenkové pružnosti, jež je základem rozhodnosti, rychlého pochopení a iniciativnosti — prvků to tak důležitých ve válce.

Je nutno, aby důstojník miloval válečné dějiny, které mají v sobě nekonečnou zásobu různých poznatků vždy nových a tak důležitých pro čas přítomný i budoucí.

Řekl jsem, že se mají studovati neustále, a kdo tak činí, dá mi za pravdu, že opakované studium vydá vždy nové plody ve formě nových názorů a poznatků. — Budeme-li studovati jednu a touž bitvu v době svého mládí na vojenské akademii, potom po několika letech s jistými, třeba mírovými „válečnými“ zkušenostmi, potom ve válečné škole a po ní, ve funkci velitele čety, roty, praporu, pluku, po absolvování různých vyšších kursů atd. uvidíme, že nazírání na celý průběh bitvy, úmysly, rozhodování a velení jednotlivých velitelů a vojevůdců bude po každé více méně jiné, ježto se celá bitva objeví zcela v jiném světle. Válečné dějiny, válečné zkušenosti v době mírových příprav zůstávají tedy nesmrtelnými a z jejich bohatých a nepřehledných zásobárn musíme vždy a neustále čerpati.

Těchto několik poznámek nechť jest úvodem k projednání dvou konkrétních případů ze závěrečných cvičení z r. 1927 v Pojizersku.

I.

Červená armáda byla ve svém postupu na východ zastavena modrými na všeobecné čáře řeky Jizery (náčrt 1) od Mladé Boleslavě přes Mn. Hradiště i dále přes Železný Brod a Tanwald. — Jižně od Ml. Boleslavě na straně modrých podél vých. břehu Jizery byly slabé krycí prvky, proti nimž byl vyslán z prostoru Bezdědic hraničářský prapor červených, který měl za úlohu počínaje 18. hod. dne 25. srpna jistiti jižní křídlo vlastní červené armády, sahající až k Ml. Boleslavi, a to přehrazením přechodů přes Jizeru u Vince, Krnska a Hrušova a pozorováním Jizery u Horek a Dražic.

Podle armádní dispozice červená divise A, která do 4 hod. dne 26. srpna ukončovala své shromáždění ve všeobecném prostoru Doksy (Hirschberg)—Bezdědice (Kl. Bösig)—Mšeno—Dubá (Dauba), měla býti 26. srpna zasazena do prvního sledu v pásmu hraničářského praporu jižně od Ml. Boleslavě s úkolem prodloužití jižní křídlo armády a překročit Jizeru tak, aby mohla 27. srpna pokračovati v útoku ve směru na Bezno—Dobrovice.

Šlo tedy o obchvatný manévr jižního křídla modré armády.

Nelze říci, že úloha, která připadla hraničářskému praporu červených, byla snadná. — Přes to, že tyto jednotky jsou cvičeny pro boj v širokém pásmu (úsek přikázaný praporu měl kolem 12 km), úloha se komplikovala tím, že jednak Jizera poskytující dostatek brodů umožňovala soustředěný nápor nepřátelských sil v určitém místě k dobytí přechodů přes řeku, jednak pokročilá denní doba znemožňovala řádné obsazení záp. břehu řeky a její nevhodnější hájení. Bylo však na bíle dni, že Jizera jižně od Ml. Boleslavě musí býti až do příchodu divise A uhájena stůj co stůj, ježto eventuální i místní úspěch nepřítele mohl rušiti postup červené divise k řece a tím její úlohu zkomplikovati.

Velitel hraničářského praporu červených se proto rozhodl:

1. obsaditi možné přechody přes řeku, a to v tomto pořadí důležitosti: Krnsko, Vinec, Hrušov, Horky, Dražice.

2. co nejdůkladněji zařídití pozorování řeky mezi těmito místy.

3. nespokojiti se pouhou obranou, ale výpady, hlavně v noci znepokojuvati nepřítele a klamati ho, aby byl v domněnku, že síla červených na záp. břehu řeky je značná,

4. unaviti nepřítele v noci, aby ráno nemohl dobře bdíti, a využiti jeho únavy k event. vlastní místní akci pro zajištění přechodu na vých. břehu Jizery,

5. ponechati si nejnepatelnější zálohu k eventuelním protiakcím, podnikne-li nepřítel útok, aby si vynutil přechod na kterémkoli místě.

Přesně v 18 hod. dne 25. srpna zaujal hraničářský prapor červených situaci, jak je znázorněno na náčrtku 2, z kterého je viděti učlenění čelního sledu a záloh, jakož i těžkých kulometů. — Tok Jizery u Krnska byl obsazen velmi důkladně, a to proto:

1. že Krnsko bylo hlavním postupovým směrem vlastní divise, u kterého ústily tři dobré silnice ze směru od západu,

2. se strany nepřítele bylo nejvhodnějším místem pro přechod přes Jizeru,

3. mohlo býti modrým známo, že u Krnska pod jezem je vhodný brod do jisté míry historický, kterého využili Prusové ve válce 1866.

Krnsko se tedy stalo nejhlavnějším bodem při obraně Jizery jižně od Ml. Boleslavě.

Ke 20. hod. téhož dne měl již velitel hraničářského praporu dosti podrobná hlášení o nepříteli, z kterých bylo hlavně zřejmo, že nepřátelské jezdectvo pozoruje Jizeru teprve od Hrušova na jih, kdežto mezi Hrušovem a Bierbrauerei je nepřátelská pěchota. — Tato okolnost byla nyní velmi důležitá a pro hraničářský prapor červených akutní, ježto bylo zjevno, že nepřítel klade důraz na tok Jizery hlavně v prostoru Zamost tím spíše, že v 21 hod. začal zde aktivní činnost pokusem přebrodit Jizeru u Krnska. — Síla nepřátelské pěchoty mezi Bierbrauerei a Hrušovem nemohla býti pro tmu zjištěna, avšak ve 22 hod. byl zajat první nepřítel, který prozrazoval, že je ve výše uvedeném úseku celý hraničářský prapor modrých. — Byla tudíž přesila na straně nepřátelské a bylo nutno býti velmi bdělým, aby nepřítel během noci nepřekročil tok řeky Jizery.

Pozorování řeky na straně červených bylo zařízeno tak, že stráže byly rozestaveny podél samého celého břehu, porostlého křovím, s kulometry připravenými k bočné palbě na řeku. — Čistou vodu Jizery, přes dosti značnou tmou bylo velmi dobře vidět tak, že modří ji nemohli přebrodit ani přeplavati nepozorováni od červených. — Na př. polní stráž, umístěná na ostrůvku jižně od mlýna Winetz, mohla svým kulometem dobře podélně střílet na tok Jizery ve směru jižním téměř na 1 km, polní stráž, umístěná nad „E“ nápisu E. St. Stranow Krnsko mohla střílet na tok řeky až k mostu atd.

Kolem 23. hodiny stáhli červení veškeré soukromé loďky jak v okolí Winetz, tak i Krnska, které byly zavěšeny na obou březích řeky, a kterých by nepřítel mohl dobře využít pro svůj průzkum a k převozu silnějších převážných hlídek k nočním přepadům červených. — Tato operace — stahování loďek na vlastní břeh, děla se za podpory palby lehkých, dokonce i těžkých kulometů, a to nejen pro upoutání nepřítelovy pozornosti k místům, odkud se střílelo, nýbrž hlavně k zahlušení šplouchání, které přes veškerou opatrnost mohlo tuto akci červených prozraditi. — Tato demonstrační palba červených měla však ještě i jiné blahodárné následky. — Modří ihned palbu opětovali, osvětlující předpolí raketami, čímž prozrazovali nejen své učenění a umístění těžkých kulometů, nýbrž, a to bylo nejdůležitější, že východní břeh Jizery rovněž porostlý stromovím a keři nebyl nepřítelem ani hlídán, ani obsazen a že jeho polní stráž jsou téměř všude podél okrajů lesních parcel, rozkládajících se u silnice Neuberg-Zamost a záp. od silnice Bezděčín-Brodce. — Takovýmto umístěním polních stráží nemohli modří vůbec pozorovati na obou březích porostlý tok řeky Jizery a umožňovali tím červeným různé místní akce přes Jizeru absolutně beztravně.

Bylo zřejmo, že modrá strana nedoceňovala významu překážky, jakým byla Jizera, a hleděla hlavně k terénním výhodám, které poskytovaly západní zalesněné svahy výšin na východním břehu Jizery, což konečně, jak uvidíme dále, bylo pro tyto krycí prvky modrých osudným.

Během noci se podařilo červeným odeslati několik hlídek na vých. břeh Jizery, které potvrdily, že nepřítel břeh Jizery téměř nepozoruje. Palbou a činností menších hlídek byli modří po celou noc znepokojováni a vzdali se vůbec nějaké aktivní činnosti, nepodni-

kajíce žádných útočných akcí. — Za svítání veškerá aktivní činnost červených byla zastavena a modrým byl dopřán odpočinek, aby na-
byli dojmu, že si červení dopřáli také oddechu.

Mezi tím se prováděly přípravy k překročení Jizery asi 50 kroků jižně od zničeného mostu u Krnska pod ochranou slabé vlastní hlíd-
ky na nepřátelském břehu. Narychlo byl zřízen návratný (kyvadlo-
vý) převoz, všechny loďky se přizpůsobovaly k tomu, aby mohly
pojmouti co největší počet mužstva, zálohy se přemísťovaly k místu
přepravy, nepřítel byl pečlivě pozorován z věže elektrárny, která
poskytovala široký rozhled do prostoru Zamost. — Slabá přestřel-
ka u Hrušova a Vince zastírala ještě více činnost červených u Krn-
ska. V 8 hodin dne 26. srpna bylo zpozorováno, že se modří scházejí
do Zamost pravděpodobně k odběru snídaně, což bylo nejvhodněj-
ším okamžikem k provedení náhlé přepravy přes Jizeru a k pře-
padení modrých u Zamost a tím k zajištění přechodu přes řeku tím
spíše, že divise A zahájivší svůj postup v ranních hodinách byla
svými předvoji vzdálena od Jizery již jen několik kilometrů.

Na znamení velitele roty, dvě čety pěší s četou těžkých kulo-
metů na loďkách, po kyvadlovém převozu, přes brod a jez, který
byl dobrou útočnou lávkou, hnuly se na východní břeh řeky, který
bez boje byl rychle obsazen. — Slabá nepřátelská hlídka u elek-
trárny, která přechod přes řeku nepozorovala, dala se na útěk.
Pěchota červených zahájila rychlý postup ve směru na Zamost,
jsouc podporována palbou těžkých kulometů jednak z Krnska dl.,
jednak z vých. okrajů lesa Tuskan, při čemž se modří téměř bez
odporu rychle stahovali do okolních lesů.

Protože se však oddíl červených přepravený na východní břeh
vydával sám značnému nebezpečí, ježto modří nepřátelskou
zálohou lehce zahrán zpět, byl ihned zesílen celou zálohou hran.
praporu červených, a to cyklistickou rotou. — Tato záložní rota,
vzhledem k choulostivé situaci u Zamost, nemohla být převezena
na loďkách, ježto by se k tomu potřebovalo mnoho času a byla nu-
cena řeku přebrodit (brod 60 cm hluboký).

V 11 hodin byli již červení na silnici vých. Zamost a Sand
Lhota a nepřítel po nezdařeném protiútoků svými zálohami byl
nucen ustupovati ve všeobecném směru na Dobrowitz. — Protiútok
modrých se nepodařil proto, že protiútočící jednotky asi nebyly
vůbec orientovány o situaci na frontě; nevěděly, kam až červení
dosáhli při svém postupu od Jizery, ježto protiútočily tak, že se
dostaly samy do bočné palby těžkých kulometů červených a byly
nuceny svůj protiútok zastavit.

Bylo tedy v 11 hodin dne 26. srpna nejvhodnější místo pro pře-
pravu hlavních sil červené divise A pevně zajištěno. V 11 hodin
30 min. začal se přepravovati po kyvadlovém převozu předvojový
prapor středního proudu divise A, který postoupiv na Zamost, ze-
silil detachment červených hraničářů, jejichž úspěch definitivně
zajistil.

Rozumí se samo sebou, že tato malá epizoda u Krnska měla
dalekosáhlé následky pro vývoj dalších operací, ježto červená
divise A si nemusila již vydobývatí násilného přechodu, ztráceli
tím drahocenný čas, materiál a lidi, nýbrž rychle a bez bojů se
dostala na vých. břeh Jizery, aby pokračovala v úloze dané jí veli-
telstvím armády.

Při tomto místním úspěchu u Krnska nerozhodovala ovšem vysoká strategie nebo genialita vojevůdce na straně červených, nýbrž správné využití několika chyb, kterých se dopustily krycí jednotky protější strany a které umožnily i předčasné zhroucení obrany vých. břehu Jizery. — Správné a včasné využití chyby, které se nepřítel dopustil, bylo pro den 26. srpna rozhodující. — Napoleon měl pravdu, když v svých memoárech psal: „Osud bitvy je výslednicí okamžiku, myšlenky... Rozhodující okamžik nastává, morální jiskra se vznítí a nejmenší záloha ji uskuteční“ (Mém. de Ste Hél. II. 15).

Okamžik přechodu přes Jizeru byl zajisté vystižen v pravý čas jak vzhledem k situaci u nepřítelů, tak i k blízkosti předvojů vlastní přibližující se divise.

Rumunský observační sbor stojící západně od IV. ruského armádního sboru na Dunaji dopustil se koncem listopadu 1916 obdobné chyby jako modré krycí prvky v srpnu 1927 na Jizeře, ježto jeho polní stráž, místo aby se umístily u samého břehu řeky, byly povětšinou ve vesnicích vzdálených často i několik kilometrů od Dunaje. — Výsledek byl ten, že Bulhaři a Němci, využívše tohoto nedopatření svého soupeře, postavili v noci mosty u Svišťova a ráno Rumuny úplně překvapili.

Tento přechod Němců a Bulharů přes Dunaj měl, jak známo, velký strategický význam v dalším průběhu válečných operací na rumunské frontě.

II.

Po přechodu přes Jizeru dosáhla červená divise A k 17. hod. všeobecné čáry: silnice Podoletz—Bezděčín a Strašnov. — Její jižní křídlo zajišťovala jezdecká korouhev v okolí Luštěnic. — Hraničářský prapor byl k večeru stažen do Krnska a Iser-Wtelno.

K večeru dne 26. srpna zjistilo vlastní letectvo postup větší modré jednotky z prostoru Městec Králové—Křinec—Oskořínek (viz náčrt 1) přibližně v síle jedné pěší divise, při čemž v 16 hod. 30 min. proud asi dvou pluků pěchoty a značného dělostřelectva byl u Oskořínek v postupu v sev.-záp. směru.

Situace k večeru dne 26. srpna byla tato:

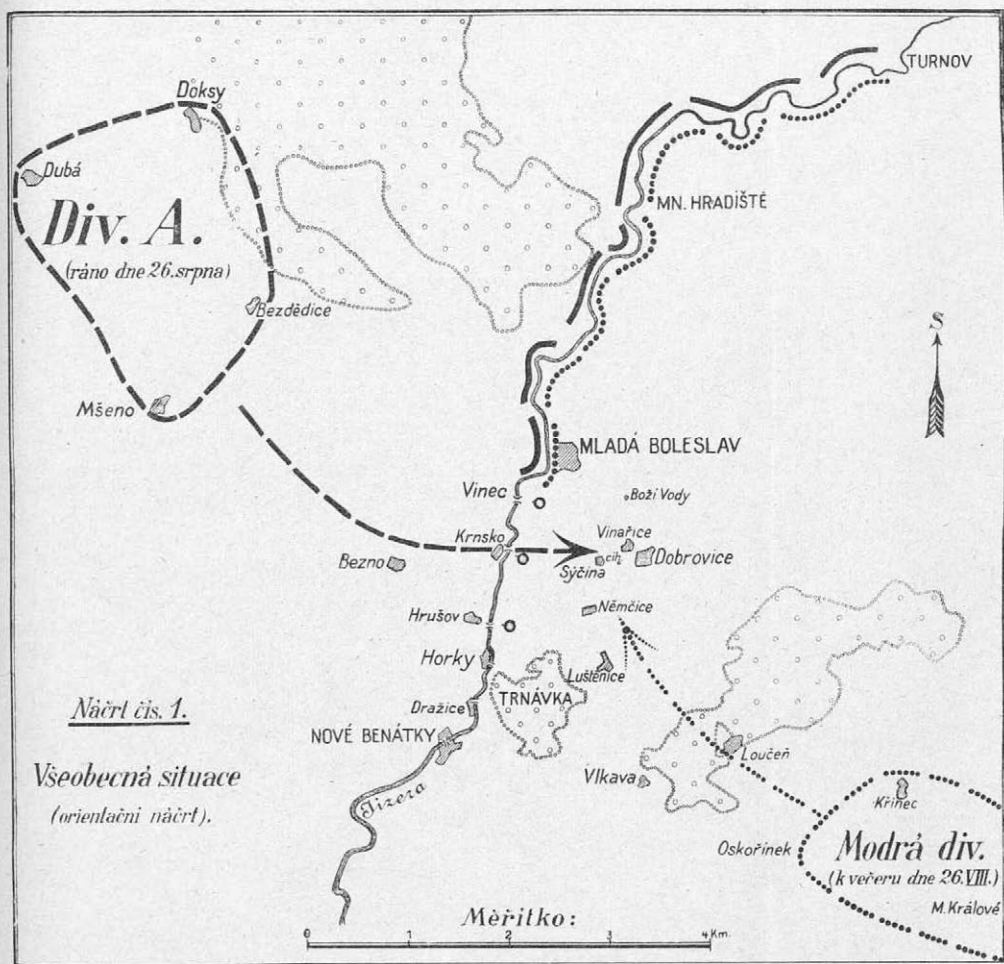
Červená divise A dosáhla v útoku všeobecné čáry:

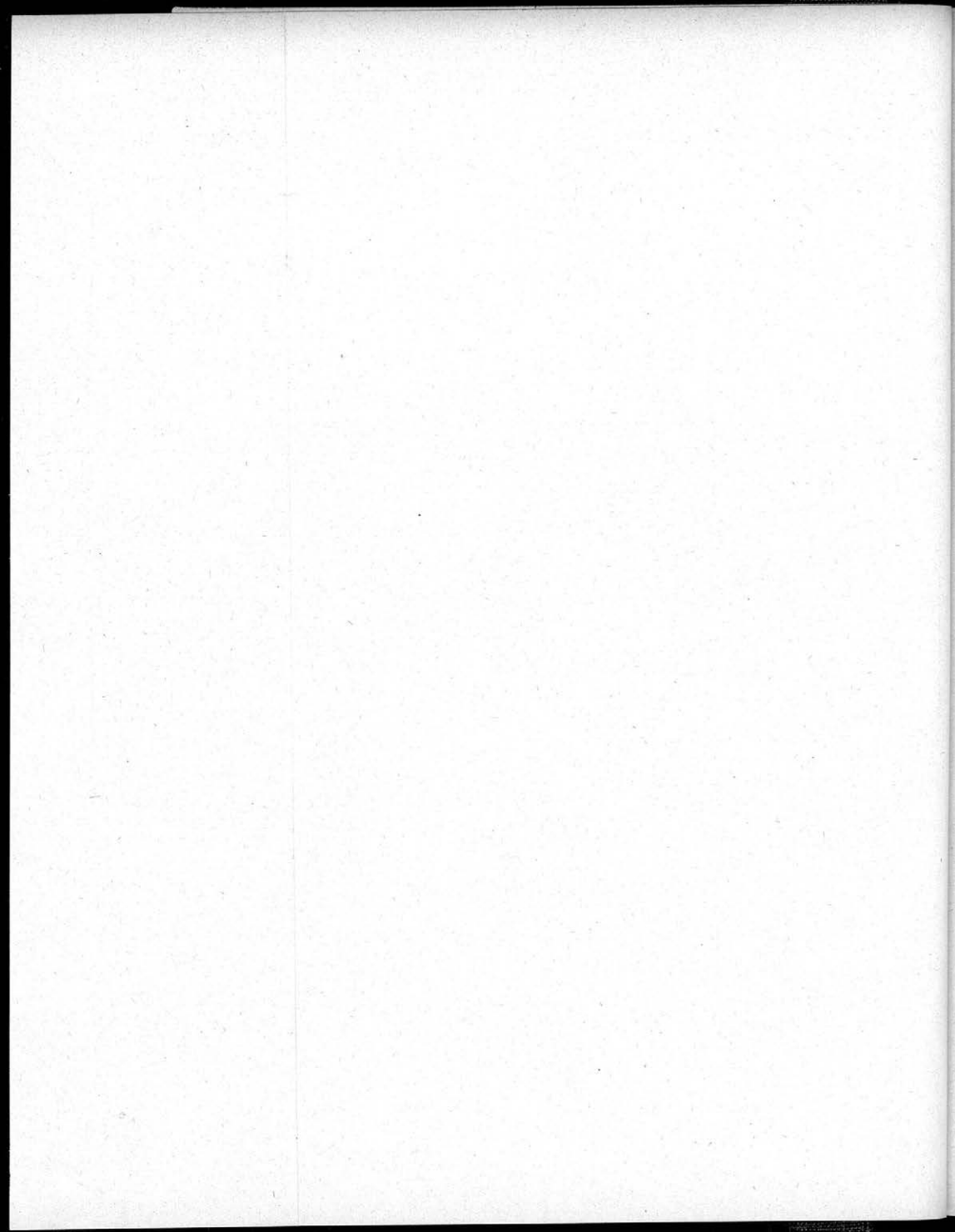
Boží Voda (Gutwasser)—Vinařice (Winařitz)—cihelna Sýčina (Z. O. Sejčín)—Němčice.

Jízda držela Luštěnice a vých. okraj lesa Trnávky a k večeru přišla v dotyk s nepřátelskou pěchotou, která postupovala ze směru jihovýchodního. Bylo zřejmo, že pěchota modrých, která v 16 hod. 30 min. byla viděna v prostoru Oskořínek, dosáhla již zalesněného pásma u Loučeň (Lautschin) a že ráno 27. srpna může dojít k proti-útoku modrých hlavně ve směru severozápadním s úmyslem zahnat červenou divisi zpět za Jizeru.

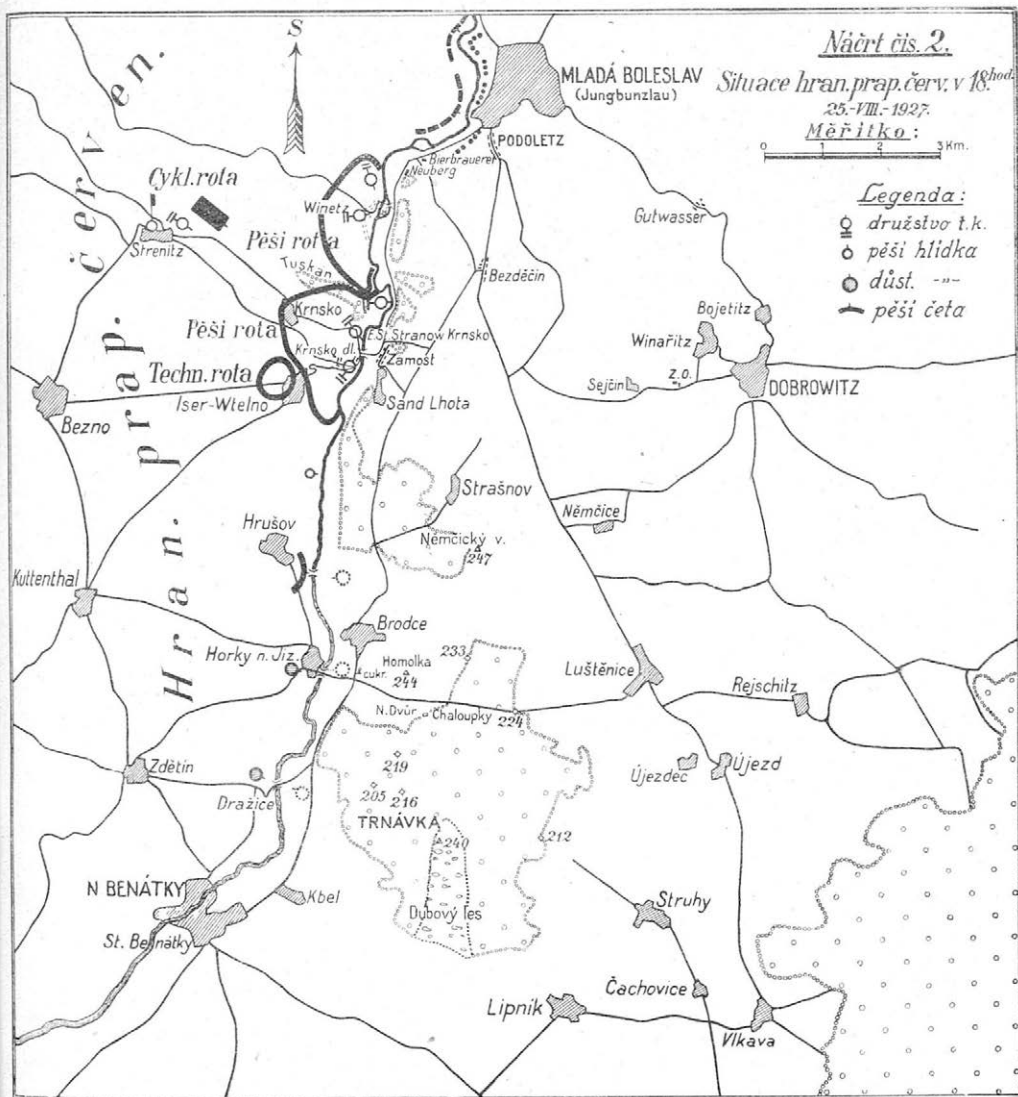
Na základě všeobecné situace a rozkazu armády, že červená divise A má 27. srpna pokračovati v útoku východním směrem a zároveň zajišťovati jižní křídlo armády proti nebezpečí hrozcícímu ze zalesněného pásma jihovýchodně od Luštěnic, rozhodl se velitel červené divise pro den 27. srpna pokračovati se svým severním křídlem a středem v útoku všeobecným směrem přes doubravické pohoří, kdežto s jižním křídlem zaříditi se k obraně.

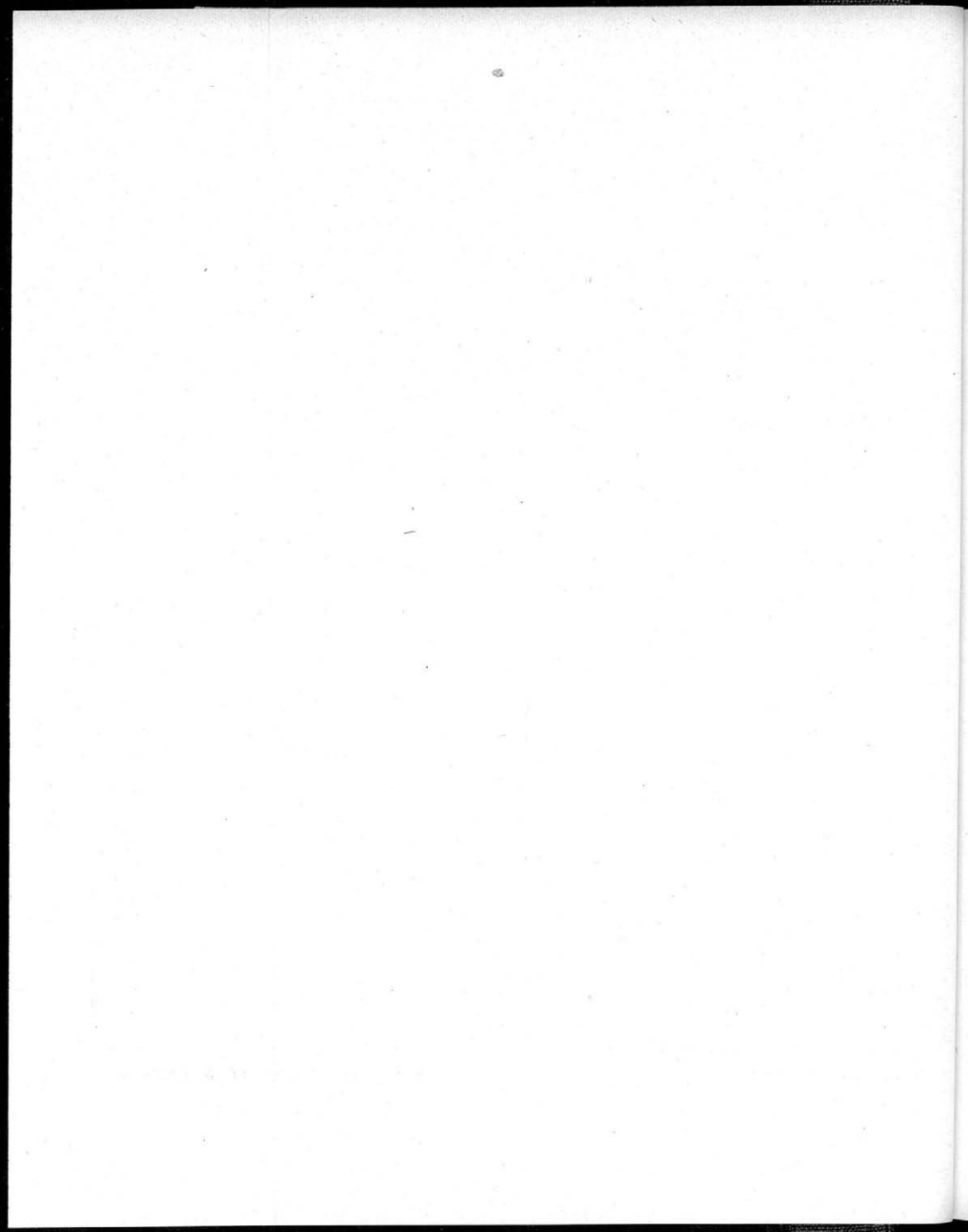
Závěrečná cvičení v Pojizersku.

Závěrečná cvičení v Pojizersku.

Postup nepřátelských sil z jihovýchodu, t. j. od Loučeň (Lautschin) a Vlkavy, zdržovatí smíšenou skupinou složenou z hran. praporu a jezdeckta, která měla upoutati na sebe postupujícího nepřítele, zaměstnávatí ho těžkým lesním ústupovým bojem přes Trnávku k Jizvě a tím umožniti protiútok silné divisní zálohy z prostoru Němčického vrchu jižním směrem (náčrt 2).

Hraničářský prapor měl doraziti do lesa Trnávky do 6 hod.

Rozkaz vel. červené divise A, který byl vydán v noci na 27. srpna, byl dodán veliteli hran. praporu červených shodou okolností teprve ve 4 hod. 45 min., takže bylo již technicky nemožným, aby prapor dosáhl Trnávky v 6 hod., jak bylo nařízeno. — Na druhé straně však situace na frontě Luštěnice—vých. okraj Trnávky, kde bylo slabé a velmi pohyblivé jezdeckto, vyžadovala co nejrychlejšího zasazení pěchoty, aby nepřítel nemohl uskutečniti svůj protiútok do boku divise.

V 5 hod. 45 min. byla odeslána cyklistická rota praporu s úlohou zesílití jezdeckto u Luštěnic podle rozhodnutí velitele korouhve. — Pěchota vyrazila z Iser-Wtelno teprve v 6 hod. a úsilným pochodem podél východního břehu Jizery bez zastávky a odpočinku postupovala do Trnávky přes Brodce (most u Horek byl zničen).

Velitel praporu odjel motocyklem do Luštěnic, aby se na místě orientoval o situaci, která v 7 hod. byla tato:

Nepřátelská pěchota v síle několika praporů v Rejschitz, Újezdě, Struhách, Čachovicích a Lipníku. — Pěší hlídky v dotyku s vlastním jezdecktem, a to jak u Luštěnic, tak i podél východních a jihovýchodních okrajů Trnávky. — Dubový les byl obsazen vlastní divisní kolonní eskadronou, prostor sev. vých. od Kbel třemi četami cyklistické roty hran. praporu. — Útok nepřátelské pěchoty se očekává každy okamžikem.

Na otázku velitele hran. praporu, zda se jezdeckto udrží na místě alespoň do 8 hod., kdy již dorazí pěchota, odpověděl velitel korouhve rozhodně: „Ano“. — V tom však modří vyrazili k útoku jak ve směru na Luštěnice, tak od Újezdce, Struh a Lipníku a pouhým okem z místa SV. korouhve, které bylo na okraji lesa vých. od koty 224, bylo viděti četné rojnice a zástupy útočící nepřátelské pěchoty. — Bylo samozřejmé, že opěšalá korouhev bude snad s to klásti jen částečný odpor a bylo na snadě vypočítati čas, kdy nepřítel dosáhne okrajů lesa při svém postupu od Luštěnic na západ.

Bylo 7 hod. 45 min., za půl hodiny nepřítel mohl již vniknouti do lesa.

Mezitím však nebezpečí přicházelo z docela jiné strany. Krátce po 7. hod. přepadla nepřátelská pěchota roztaženou kolonní eskadronu v Dubovém lese, která se dala na překotný ústup k severu, o čemž ani velitel skupiny, ani velitel korouhve nic nevěděl. Teprve v 8 hod. 15 min., kdy již ustoupivší osádka Luštěnic (jedna eskadrona) se usazovala na vých. okraji lesa Trnávky severně a jižně od silnice vedoucí od Luštěnic k Horkám, přicválal ustrašený jezdec s ústním hlášením od velitele kolonní eskadrony, že nepřátelská pěchota vtrhla do lesa z jihu a zatlačila kolonní eskadronu, která se již stáhla na Homolku. — Nepřítel již dorážel k silnici od jihu!...

Není zajisté těžko vžítí se do morálního stavu velitele, který se octne v tak kritické situaci, v jaké byl velitel hran. praporu červených, který mohl býtí každým okamžikem odříznut od svého praporu, jenž stoupaje od cukrovaru po silnici k lesu neslyšel palbu u Luštěnic a mohl býtí zrádně přepaden a úplně zničen modrými. — Nezbyvalo nic než vsednouti na kola a spěchati vstříc táhnoucímu proudu, který postupoval bez jakéhokoli zajištění spoléhaje na to, že má před sebou vlastní jezdectvo a cyklisty. — Tato okolnost mohla mu býtí ovšem osudnou. Žádná situace na frontě není nikdy jistá a zvláště ve válce pohybné se situace mění neustále. Při postupu za frontou vlastní pěchoty normální zajištění proudu bylo zbytečné, avšak po vyražení z lesa jihozáp. od Strašnova, tedy když prapor vcházel do prostoru pozorovaného jen jezdectvem, bylo nutno dobře svůj postup a hlavně svůj východní bok zajistiti.

Postup v zalesněném pásmu trnavském, bez ohledu na situaci u Luštěnic neb ústup kolonni eskadrony, měl býtí důkladně zajištěn třeba i na menší vzdálenosti.

Náš Cvičební řád pro pěší vojsko uvádí v čl. 566: „Přibližuje-li se jednotka blízko u nepřítele za vlastním vojskem, které jest již v dotyku s nepřítelem, musíme zvětšiti ostražitost a konati pohyby co možná v noci.“

Polní řád v čl. 271 nařizuje toto:

„Přibližovací pochod za vojsky, která jsou již v dotyku, nemusí býtí kryt tak silnými zajišťovacími orgány, neboť tuto úlohu zastávají částečně vojska, která jsou v dotyku.“

V každém případě naše oba základní služební předpisy na tuto okolnost upozorňují.

Světová válka dává nám mnoho příkladů zničení nebo nena-
dálého přepadení větších a menších jednotek, zvláště na pochodu, kdy tyto jednotky spoléhaly na různé přezvědčné oddíly nebo na ochranu sousedních nebo čelních vojsk. — Výstražným dokladem toho je tragický osud 111. ruského pěšího pluku, který při ústupu 10. ruské armády z Vých. Pruska přes Augustovské lesy byl 15. února 1915 vyslán k podpoře XX. armádnímu sboru a k obsazení osady Gíby. — Velitel pluku spoléhal na nemožnost střetnutí s nepřítelem, postupoval nezajištěně, byl přepaden a celé dva prapory pěchoty úplně zničeny.¹⁾

Obdobný osud mohl potkati i hran. prapor červených, který měl jen jeden cíl a jediné přání, co nejrychleji dosáhnouti Trnávky.

Velitel hran. praporu projížděje na kole po silnici²⁾ přes les směrem k N. Dvoru—Chaloupky skutečně zpozoroval vícero nepřátelských patračů ve vzdálenosti asi 300 kroků od silnice na jih, což úplně potvrzovalo hlášení jezdce od kolonni eskadrony, že nepřítel dorážel již k silnici. Bylo nutno rychle jednati. Však zrovna v pravý čas se objevil proud hran. praporu, který vstupoval do lesa vých. N. Dvora—Chaloupky.

Bylo přesně 8 hod. 30 min. Zdálo se, že situace je zachráněna. Ježto nyní šlo o překvapující protiútok proti nepříteli postupujícímu již 4 km lesem, tedy jsoucího ve velké nevýhodě proti nedotče-

¹⁾ Vojské rozhledy 1928, čís. 1, str. 24.

²⁾ Tato silnice, zvláště od jihu, byla dostatečně maskována dosti hustým křovím, částečně i silničním příkopem. Pohyb po této silnici nebyl tudíž ještě nijak nebezpečným. Ostatně 200—300 kroků v lese jest poměrně velká vzdálenost.

nému proudu červených, bylo nařízeno celému proudu okamžitě „k zemi“ do silničních příkopů, aby bylo jednak znemožněno pozorování proudu nepřátelskými patrači, jednak k zamezení event. paniky v případě přepadu se strany nepřítele; současně byl vydán velmi krátký rozkaz k bočnímu útoku všeobecným směrem na jihovýchod.

Byl to případ, kdy nebylo potřebí vysílat patrače, kteří by celé věci spíše mohli uškodit, ježto by prozradili přítomnost červené pěchoty; roty ihned s místa se začaly rozčleňovati a rozvinovati. Po několika vteřinách a krátké palbě došlo k zteči přímo do boku čelného sledu nepřátelského praporu postupujícího jihových. N. Dvora—Chaloupky severním směrem. Tohoto útoku se zúčastnily dvě pěší roty podporované třemi četami těžkých kulometů (12 těžkých kulometů). Modří, kteří ještě před útokem červených porušili dlouhým a těžkým postupem v lese všechny svazky, dali se ve velkém nepořádku na útek jsouce pravděpodobně toho domnění, že byli schválně vlákáni do léčky a přepadení.

Sledujeme-li činnost patračů modrých, je především nepochopitelné, proč zůstali státí na 300 kroků před silnicí, která byla nejdůležitější tepnou pro celou skupinu červených v Trnávce. — Zajisté, že bylo povinností nižších velitelů, řídících postup čelních prvků, vytknouti si za první cíl dosažení silnice Luštěnice — Horky, když již nebylo tak nařízeno velitelem postupujícího praporu, ježto byl to jediný „světlý“ bod v nepřehledném trnávském lese, po jeho dosažení a zajištění by se mohly vlastní jednotky uspořádati, t. j. organisovati své svazky, nehledě již na taktické důvody.

Postupující úderné roje modrých projevíly zde malou rozhodnost a malé pochopení situace. — Okamžitým obsazením silnice byl by nejenom ztížen ústup červeného jezdeckta a i jeho štábu od Luštěnic, nýbrž hlavně znemožněn další nerušený postup hraničářského praporu od N. Dvora—Chaloupky na východ. Tento prapor by byl zajisté zlákan modrými k útoku ve směru podél silnice na východ a tím by se vydával ohromnému nebezpečí protiútku modrých do svého jižního křídla. Celý manévř v Trnávce by byl mohl dopadnouti zcela jinak, v každém případě ne v prospěch červených.

Jak vidíme, i zde rozhodoval okamžik — náhoda vždy v boji rozhodující.

Druhou, neméně důležitou chybou z činnosti modrých patračů byla ta, že když z nenadání červená pěchota vyrazila k útoku z okrajů lesa východně od N. Dvora — Chaloupky ve směru jihovýchodním, dali se títo patrači bez každého odporu k překotnému ústupu, čímž současně strhli i postupující za nimi, v bočných tvarech, další vlastní sled rovněž k ústupu bez odporu. — V tomto případě však úderné roty modrých nesměly ustupovati, nýbrž měly ihned zahájití boj (palbu) a tím přinutiti nepřátelskou pěchotu postupovati opatrněji a tak dáti čas a možnost vlastní pěchotě rozvinouti se a vstoupiti do boje. — Okolnost, že by se patrači ocitli v krajním nebezpečí a mohli býti odděleně zničeni, nemohla být brána v úvahu, když běželo o tak důležitý a nebezpečný okamžik pro vlastní vojsko.

Narazila-li by pak červená pěchota na více méně silný odpor jižně od silnice, nemohla by tak dobře využítí své okamžité vý-

hody, a narazila-li by na palebný sled soupeře, byla by nucena přimouti těžký lesní boj v neznámém terénu a v neznámé a nepřehledné situaci.

V moderním boji mnoho záleží na individualitě podvelitelů, t. j. poddůstojníků, kteří v době přiblížování, zjednání dotyku a zahajovacího boje vykonávají tak důležité a odpovědné úlohy, že každá šablona je zde nemožná. Uvádím to proto, že se při určování družstev a čet řídíme obyčejně jejich číslicemi, nikoli kvalitou a schopností jejich velitelů. — Především se tedy hledí na pořádek — formu, t. j., aby vnější nomenklatura se neporušila a jednotlivé čety nebo družstva se nepřeházela. — Postupuje-li četa ve třech sledech, vždy v prvním jest družstvo s číslem 1, ve druhém s číslem 2 a ve třetím sledu s číslem 3; stane-li se náhodou obráceně, a to, že v prvním sledu je číslo 3, považuje se to jednak za nepořádek, jednak za ultima ratio, že v druhém sledu má býti číslo 2 a v třetím číslo 1.

Myslím, že by tato formalistika měla býti vymýcena především ze cvičiště, abychom ve válce pak zbytečně nepykali. — Již se nebojuje čísla nebo počty, nýbrž kvalitou těch čísel a počtů. — Určuji-li tedy jedno družstvo do prvního sledu, které se automaticky stává dotykovou hlídkou a tím přebírá na sebe velmi odpovědnou úlohu nejen k svému družstvu, ale i k celku, řídím se ne číslem družstva, nýbrž kvalitou velitele družstva, kterému tuto úlohu chci svěřiti. Že může tím nastati nepořádek u mých tří číslic (1, 2 a 3) nemůže nikterak vaditi. Dělím-li sám jako velitel čety u některého družstva nebo mám v úmyslu postupovati s družstvem v důležitém směru, nemusí toto družstvo býti nejlepší, nebo nejlepší velitel družstva, ježto osobně mohu vždy do činnosti tohoto velitele zasáhnouti. — Bude tedy lépe, když schopnější velitel družstva bude vykonávati úlohu těžší nebo postupovati tam, kde velitel čety pravděpodobně nebude osobně přítomen. — Jsou to věci na první pohled tak samozřejmé, že je zbytečné o nich psáti, avšak nesmíme zapomínati, že se zrovna v těchto samozřejmostech nejvíce hřeší.

Clausewitz se o tom vyjádřil takto:

„Ve válce vše jest jednoduché, avšak zrovna vše, co se zdá jednoduchým, je často nejtěžší.“¹⁾

Zdá se mi proto, že i velitelé modrých jednotek, vstupující do neprozkoumaného, nepřehledného a neznámého trnávského lesa, přehlédli tuto důležitou zásadu při určování svého prvního sledu, který přebíral nevhodně důležitou funkci a spokojili se stereotypním vysláním čet s čís. 1. a družstev s čís. 2.²⁾

Výsledek toho byl ten, že v prvním sledu nebyli nejschopnější poddůstojníci jako velitelé, kteří zajisté nehleděli na individualitu patračů, jež vysílali vpřed, řídili vše šablonovitě podle formy, ovšemže s důsledky velmi nepříznivými pro západní proud vlastní divise.

Tak se začal rozhodný boj v lese Trnávce, který měl potom dalekosáhlý význam i pro celý den 27. srpna. — Mezitím co mo-

¹⁾ Clausewitz Carl: „Vom Kriege“, Leipzig (b. d.).

²⁾ Družstvo s čís. 2 je ve středu čety v trojstupu. Rozčleňuje-li velitel čety svou četu do t. zv. tvaru trojúhelníkového s jedním družstvem v prvním sledu, bude takřka pravidlem za všech bojových situací, že do prvního sledu určí družstvo s čís. 2 a to jen proto, že toto družstvo je ve středu. Hledí se takto především k výhodám formy, nikoli k významu individuality.

dří byli pronásledováni až na linii trig. 240 — ◊ 212, odkud čerstvými zálohami podnikli znovu útok a znovu byli odrazeni bočným manévrem rotních záloh červených, bylo organizováno zajištění prostoru sev. od Kbel jednak cyklistickou rotou, která již rovněž ustupovala, jednak technickou rotou, která postupovala ke ◊ 219 a ◊ 216 k prodloužení západního křídla dvou útočících rot. Avšak zde u ◊ 219 narazila na nepřítele, který ztrativ asi veškerou orientaci a byv deprimován lesním bojem vpravo od sebe, ležel frontou na východ. — Tato okolnost jen potvrzovala, že organická jednotka modrých, vtrhnuvši do trnávského lesa (asi prapor), byla již úplně desorganizována.

Tento boj v Trnávce zadržel postup nepřítele i v prostoru Luštěnice. Jezdeckto pozorovalo, jak po divoké palbě v trnávském lese, kterou bylo daleko slyšeti, nepřítel postupující od Luštěnic směrem sev.-západním rovněž zastavil svůj postup, obáváje se nebezpečí, které mu hrozilo ze zalesněného prostoru záp. od Luštěnic.

Do 11 hod. podnikli modří ještě několik útoků, ale bez úspěchu.

Na druhé straně však se dalo očekávat, že modří podniknou rozhodný koncentrovaný útok většími silami k dobytí trnávského lesa, což mohlo býti nyní osudným pro celý hran. prapor červených. — Bylo tedy nutno již pomýšleti na odpoutání se od nepřítele a na ústup z lesů, aby prapor nebyl zaskočen a zničen, při čemž měl však i nadále chrániti křídlo vlastní divise.

Podle počínání nepřítele bylo již zřejmo, že se rozhodl dobýti Trnávky stůj co stůj a disponoval ještě značnými silami k dobytí lesů, bez nichž považoval asi svůj další útok ve všeobecném směru sev.-západním za nemožný.

Situace hran. praporu červených nebyla nikterak skvělá, ježto fronta, kterou prapor držel, byla příliš slabě obsazena. — Velitel praporu nedisponoval žádnými zálohami kromě jezdeckta, které z velké části bylo již odesláno na záp. břeh Jizery přes Horky, kde jezdeckto modrých již postupovalo k Dražicům. Každý obchvatný manévr modrých mezi Jizerou a Trnávkou uváděl červeného obránce trnávského lesa do kritické situace.

Boj v lesích je nejdělikátnější operací vůbec a vyžaduje jak dobře vycvičeného vojska, tak obzvláště iniciativních, samostatných a chladnokrevných velitelů, nejmladším poddůstojníkem počínaje. — Nemluvě již o velitelích setnin, zde ani velitel čety, který podle definice našeho Cvičebního řádu pro pěší vojsko ještě ovládá osobně svou jednotku, nemůže své četě dobře velet, vidí velmi málo a jest odkázán na iniciativní činnost svých podvelitelů.

Bojuje-li v lese menší jednotka (rota, prapor) proti nepřátelské přesile, nesmí se pouštěti do rozhodných bojů, a když i taktickou situací byl jí tento boj vnucen, má se snažiti v nejvhodnější pro sebe okamžik tento boj přerušiti a včas ustoupiti. — Vystihnouti tento pravý okamžik je velmi těžkou úlohou velitele.

Kolem 11. hod., když modří ustali v svých útocích a začali konati různé přesuny svých menších jednotek, odpoutal se hran. prapor červených od nepřítele a stáhl se na Homolku, kterou pak pevně obsadil, a to od koty 233 (mimo) až k cukrovaru. Nepřítel nepronásledoval ustupující roty praporu a teprve po úplném vyklizení Trnávky postoupil na její sev. okraj, kde zůstal nečinně státi až do večera 27. srpna.

Z á v ě r.

V závěru se jen zmíním o trnávském boji s širšího taktického stanoviska.

Zajisté, že postupující jednotky modrých na západním křídle vlastní divise nemohly ignorovati zalesněnou plochu trnávského lesa 5 km širokou a 4 km dlouhou tím spíše, že bylo pozitivně zjištěno, že Trnávka jest obsazena nepřátelským jezdeckem, takže bylo skutečně nutno učinit tento les pro svůj postup neškodným. Neznám úmyslů nebo rozkazů, které byly dány velitelem modré brigády, jehož části se zúčastnily boje o ovládnutí Trnávky, a nemám úmyslu činnost modrých odsuzovati. Mám na mysli jen zájem, který jsem načrtl v úvodu k tomuto pojednání.

Z celého průběhu boje jsem nabyl toho dojmu, že původně Trnávku postupoval jeden prapor pěchoty, když však byl přepaden a ustoupil, stala se Trnávka hlavním cílem západní skupiny modrých a podle všeho zlákala i další dosti četné jejich síly. — Nebezpečí, které tvořila Trnávka při postupu modrých na severozápad, nebylo však částečným jejím obsazením nikterak zahnáno.

Z pouhého pohledu na mapu, je vidět, že červená strana musila býti velmi citlivá na svém západním křídle sahajícím obloukovitě k Jizerě. — Úspěšný postup modrých podél řeky k Horkám nejvíce by mohl ohroziti jejich bok, dokonce i týl. Na druhé straně velká část trnávského lesa byla modrými silami pozorována a červení po svém útoku od N. Dvora—Chaloupky byli pasivní a snažili se jen veškeré akce modrých, směřující k dalšímu postupu lesem, znemožniti. — Skýtala tedy velká možnost pro modré provésti obchvatný manévř podél západních okrajů Trnávky, a to mezi lesem Trnávka a Jizerou ve směru na Horky. — Tento manévř, se silným vých. křídlem (proti Trnávce), byl by se býval spíše podařil v přehledném terénu, v nejnebezpečnějším směru pro nepřítele, který zde měl jen jednu pěší četú (v prostoru silnice záp. od koty 205), a to tím spíše, poněvadž nasazovati nový útok tam, kde se již jednou nepodařil, nebylo by nejlepším rozhodnutím.

Tento nový útok byl ještě svrchovaně nevýhodný tím, že v poměrně hustém lese nemohl býti ani dobře veden ani podporován vlastním dělostřelectvem a tím se vydával novému nebezpečí, což se konečně stalo.

U těchto dvou případů ze závěrečných cvičení roku 1927 zastavil jsem se snad příliš podrobně. — Chtěl jsem však upozorniti hlavně na maličkosti, které se mnohdy u nás ve válečném umění přehlíží.

Osobně jsem toho pevného přesvědčení, že se každý velitel, který se svým povoláním jest úzce spjat a svému povolání oddán, má se podobati chirurgovi a jednotlivé případy podrobovati důkladnému rozboru operací s největší snahou zjistiti a odstraniti příčinu nemoci (neúspěchu). — Nepodaří se to vždy, avšak tato metoda má velkou cenu, ježto nabudeme tím určité rutiny, umění mysliti, které v případě nebezpečí — ve válce dá své ucelené a pevně vyvinuté plody.

VOJENSTVÍ DOMA A V CIZINĚ

Dodatek k soutěži rozepsané VÚV na rok 1929.

President republiky věnoval částku 5000 Kč pro soutěž, kterou rozepsal Vědecký ústav vojenský na řešení odborných vojenských otázek pro naši armádu důležitých. Ministerstvo národní obrany rozhodlo, aby z této částky byla utvořena cena vrchního velitele čs. branné moci, která bude přiznána nejlepší práci k soutěži zaslané. President republiky si vyžádal, aby tři nejlepší práce, vyšlé ze soutěže, byly mu předloženy k přečtení.

Vědecký ústav vojenský doufá, že se naše důstojnictvo vynasnaží, aby byla letošní soutěž kvalitativně na nejvyšší úrovni a že ony tři práce, které budou vrchnímu veliteli branné moci předloženy, budou vskutku představovati vrchol nynější vědecké práce v naší armádě.

Přehled hlavních vojenských revuí a vojenských časopisů různých států.

P. K.:

IV.

Italské vojenské časopisy.

I. Úvodem.

Podobně jako vše ostatní byly i italské vojenské časopisy po nastoupení Mussoliniho (9. IV. 1925) na křeslo ministra války podrobeny změnám a přizpůsobeny tak, aby odpovídaly fašistickému režimu panujícímu nyní v Itálii.

Do roku 1926 vycházely v Itálii tyto vojenské časopisy a revue:

Revue „Rassegna dell'Esercito Italiano“. Vycházela měsíčně a byla vydávána zvláštním redakčním sborem, v jehož čele stál aktivně sloužící generál. Co do obsahu byla rozdělena na tři části. První část tvořily články odborně vojenské (taktika spojených zbraní, taktika jednotlivých zbraní, články z vojenské historie, použití služeb atd.). V druhé části byly informační články o novinkách v armádách cizích. Třetí část byla bibliografická, v níž uveřejňovány recenze z knih a časopisů domácích a cizích, a to jak vojenských, tak i civilních.

Poslední číslo této revue vyšlo v prosinci r. 1925 a od ledna r. 1926 začala namísto ní vycházeti nová revue nazvaná „Esercito e Nazione — rivista per l'ufficiale italiano“. (V překladu: Armáda a národ — revue pro italského důstojníka.)

Revue „Cooperazione delle armi“ (Součinnost zbraní) vycházela měsíčně a byla vydávána velitelstvím centrálních (aplikačních) škol v Civitavecchia. Obsah revue je charakterisován již jejím názvem. Uspořádání článků bylo podobné jako u revue Rassegna dell'Esercito italiano.

Revue „Alere Flammam“ — měsíční bulletin vydávaný válečnou školou v Turíně. Posláním této revue bylo informovati důstojníky, kteří nejsou na válečné škole, o studiu různých odborných otázek vojenských a udržovati tak duševní kontakt mezi nejvyšší odbornou školou vojenskou a ostatním důstojnictvem. Obsahovala ponejvíce články, které se zabývaly studiem určité otázky taktické v konkrétním příkladě.